

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 13/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle ajoneuvojen katsastus- ja yksittäishyväksyntätehtävien jär- jestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä huhtikuuta 2013 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle ajoneuvojen katsastus- ja yksittäishyväksyntätehtävien järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 17/2013 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslaki-valiokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 22/2013 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- liikenneneuvos, johtava asiantuntija Kari Saari, liikenne- ja viestintäministeriö
- tutkimuspäällikkö Ari Ahonen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- osastonjohtaja Björn Ziessler, Liikenteen turvallisuusvirasto TraFi
- komisario Ilkka Kantola, liikkuva poliisi
- toimitusjohtaja Kari Kivikoski, A-katsastus Oy
- toimitusjohtaja Juha Ovaska, Herttoniemen Autokatsastus Oy

- toimitusjohtaja Aki Juhakorpi, K1-Katsastajat Oy
- toimitusjohtaja Janne Tallgren, Lempäälän Autokatsastus Oy
- toimitusjohtaja Heikki Kääriäinen, Linja-autoliitto
- toimitusjohtaja Pekka Aaltonen, Logistiikka-yritysten Liitto
- kuljetusasiantuntija Petri Murto, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
- toiminnanjohtaja Jyrki Hautaviita, Yksityisten Katsastustoimipaikkojen Liitto
- toimitusjohtaja Tero Kallio ja tekninen asiantuntija Sami Peuranen, Autotuojat ry
- tutkimuspäällikkö Juha Valtonen, Liikenneturva.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Ajovarma Oy Sodankylä
- E. Valjakka Oy
- Karhukatsastus Oy
- Lännen autokatsastus Oy
- Autoalan Keskusliitto
- Autoliitto ry
- Moottoriliikenteen Keskusjärjestö
- Moottoriajoneuvojen Katsastusmiehet ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lait ajoneuvojen katsastustoiminnasta, ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä ja katsastustoiminnan valvontamaksusta. Lisäksi säädettäisiin vähäisiä muutoksia ajoneuvojen yksittäishyväksynnän väliaikaisesta järjestämisestä annettuun lakiin ja ajoneuvolakiin.

Ajoneuvojen katsastukset hoidettaisiin edelleen toimiluvan nojalla kuitenkin siten, että toimilupa voitaisiin myöntää erikseen kevyiden ja raskaiden ajoneuvojen katsastuksiin. Ajoneuvojen määräaikais- ja valvontakatsastuksissa luovuttaisiin luvanhaltijan nykyisestä tiukasta riippumattomuudesta muuhun ajoneuvoalan toimintaan. Katsastuksen puolueettomuus ja riippumattomuus varmistettaisiin muilla keinoilla. Katsastajilta edellytettävät peruskoulutusvaatimukset uudistettaisiin ottamalla nykyisten vaatimusten lisäksi huomioon ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ehdotuksen mukaan katsastusluvan haltijoilta edellytettäisiin vastuuvakuutusta, mutta ei enää vakavaraisuutta. Katsastusluvan määräaikaisuudesta luovuttaisiin. Katsastusten laadun varmistamiseksi otettaisiin käyttöön uusia keinoja edellyttämällä standardiin sidottua laadunhallintajärjestelmää ja antamalla Liikenteen turvallisuusvirastolle aikaisempaa laajemmat mahdollisuudet katsastetun ajoneuvon tarkastuksiin. Liikenteen turvallisuusvirasto perustaisi julkisen katsastuspalvelurekisterin, josta asiakkaat saisivat ajantasaista tietoa katsastuspalvelujen saatavuudesta ja hinnoista.

Ajoneuvojen yksittäishyväksyjää koskevat säännökset uudistettaisiin ottamalla huomioon

katsastuslupia koskeva lakiehdotus ja täydentämällä muutoinkin nykyistä lakia. Liikenteen turvallisuusvirasto tekisi palveluntuottajien kanssa sopimuksia yksittäishyväksyntöjen myöntämistehtävien hoitamisesta. Sopimukset tehtäisiin kaikkien alalle haluavien palveluntuottajien kanssa, jotka täyttävät säädetyt vaatimukset. Virasto vahvistaisi yksittäishyväksyntöistä maksettavat korvaukset, joten niistä ei sovitaisi palveluntuottajien kanssa. Yksittäishyväksynnän myöntäjältä edellytettäisiin riippumattomuutta samalla tavalla kuin rekisteröinti-, muutos- ja kytkentäkatsastuksia suorittavilta katsastusluvan haltijoilta. Yksittäishyväksyntöjen laadun varmistamiseksi yksittäishyväksynnän myöntäjällä olisi oltava standardiin sidottu laatujärjestelmä.

Katsastustoiminnan valvontamaksusta säädettäisiin oma lakinsa. Kyse olisi veronluonteisesta maksusta. Samalla lakattaisiin perimästä katsastustoiminnan maksua. Katsastusluvan haltijat maksaisivat katsastustoiminnan valvontamaksua jokaisesta suorittamastaan katsastuksesta. Katsastustoiminnan valvontamaksua kerättäisiin vuositasolla arviolta 9,6 miljoonaa euroa.

Ajoneuvojen yksittäishyväksynnän väliaikaisesta järjestämisestä annettuun lakiin ja ajoneuvolakiin ehdotetut muutokset ovat pääosin teknisluonteisia ja johtuvat muista lakiehdotuksista.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2014 alusta. Laki ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä tulisi kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ajoneuvojen katsastustoiminnasta, laki ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä, laki katsastustoiminnan valvontamak-

susta sekä ehdotetaan muutettavaksi eräitä muita katsastustoimintaan liittyviä säädöksiä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotuksen tavoitteena on mm. kilpailun sekä palvelutarjonnan lisääminen, alalle tulon helpottaminen, kat-

sastustoiminnan kustannusten alentaminen sekä katsastuspalvelujen alueellinen turvaaminen.

Katsastusalaa on vapautettu kilpailulle asteittain vuodesta 1994 lähtien. Katsastustoiminta on kuitenkin edelleen toimiluvanvaraista, ja näin olisi esityksen mukaan myös jatkossa. Katsastusalan yrityksiä on valiokunnan saaman selvityksen mukaan noin 80–90 ja katsastustoimipaikkoja noin 350 kappaletta. Aikavälillä 1.1.2010–30.9.2012 alalle tuli 23 uutta yrittäjää ja katsastusasemien määrä kasvoi 66 asemalla. Valiokunta toteaa, että katsastusmarkkinoilla on tapahtunut muutaman viime vuoden aikana myönteistä kehitystä mm. palvelujen saatavuuden ja hintakehityksen osalta, ja joillakin paikkakunnilla katsastushinnat ovat valiokunnan saaman selvityksen mukaan laskeneet kilpailun lisääntymisen myötä. Katsastuspalvelujen saatavuus harvaan asutuilla seuduilla ei kuitenkaan saadun selvityksen mukaan ole ainakaan olennaisesti parantunut. Suurimpien toimijoiden markkinaosuudet ovat laskeneet selkeästi muutamien viime vuosien aikana. Tällä hetkellä kahdella markkinoiden suurimmalla toimijalla on kuitenkin edelleen yhteensä noin 60 %:n markkinaosuus. Lisäksi alueelliset erot määräaikaikatsastuksen hinnoissa ovat tällä hetkellä enimmillään hyvin suuria, esimerkiksi 10.10.2013 katsastuksen hinta Heinolassa oli 39 euroa ja Ivalossa taas 115 euroa. Näillä perusteilla valiokunta pitää esityksen kilpailun edistämistä koskevia tavoitteita perusteltuina ja kannatettavina.

Valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esille tuotuun näkemykseen siitä, että esitetty uudistus on monessa suhteessa eri säännösten osalta yhteen toimiva kokonaisuus, jossa useat lakiehdotuksen eri säännökset ovat riippuvaisia toisistaan ja niitä täytyy siten näiltä osin tarkastella kokonaisuuden näkökulmasta.

Katsastustoiminnan riippumattomuus

Esityksen mukaan jatkossa määräaikaikatsastusten ja valvontakatsastusten kohdalla luovutettiin nykyisestä luvanhaltijan varsin tiukasta riippumattomuusvaatimuksesta. Määräaikaik- ja valvontakatsastuksiin voisivat esityksen 11 §:n 1 momentin mukaan nykyisestä poiketen saada

toimiluvan myös hakijat, jotka harjoittavat tai ovat kaupallisesti, taloudellisesti tai muuten riippuvuussuhteessa siihen, joka harjoittaa ajoneuvon tai niiden osien tai varusteiden valmistusta, maahantuontia, kauppaa, suunnittelua, markkinointia, korjausta tai huoltoa taikka vakuutustoimintaan liittyvää ajoneuvojen vakuutustoimintaa tai luvanvaraista liikennettä. Määräaikaik- ja valvontakatsastuksia koskeva toimilupa voitaisiin siten jatkossa myöntää esimerkiksi huolto- ja korjaamoalan yrityksille tai muillekin ajoneuvoalalla toimiville. Yhden luokun periaatetta soveltaen ajoneuvo voitaisiin esimerkiksi huoltaa ja katsastaa samassa toimipaikassa. Muu ajoneuvoon kohdistuva toiminta kuin katsastustoiminta tulisi esityksen 23 §:n 3 momentin mukaan kuitenkin aina järjestää katsastustoiminnasta erilleen.

Valiokunta pitää asiakkaiden kannalta yhden luokun periaatetta lähtökohtaisesti hyvänä ja kannatettavana. Ajoneuvojen haltijoiden oikeusturva, liikenneturvallisuus ja mm. hyvän hallinnon vaatimukset asettavat kuitenkin katsastustoiminnan harjoittamiselle riippumattomuutta, luotettavuutta ja toiminnan muuta asianmukaisuutta koskevia vaatimuksia. Asiantuntijakuulemisessa onkin nähty huolestuttavana, että katsastustoiminnan harjoittamista koskevia vaatimuksia ehdotetaan osin lievennettäviksi perustellen asiaa lähinnä kilpailun lisäämisellä sekä palvelujen saatavuuden ja markkinoille pääsyn edistämällä. Lisäksi kuulemisissa tuotiin esille yhtenä näkemyksenä, että ainoastaan katsastusalan nykyisen kaltainen riippumattomuus muusta ajoneuvoalasta takaa katsastustoiminnan puolueettomuuden, laadun ja läpinäkyvyyden.

Perustuslakivaliokunta arvioi esityksestä antamassaan lausunnossa PeVL 22/2013 vp mm. katsastusluvan haltijan riippumattomuusvaatimusta koskevia muutosehdotuksia. Katsastustoiminta on perustuslakivaliokunnan mukaan luonteeltaan sellainen hallintotehtävä, jonka yhteydessä oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutuminen edellyttää toiminnalta riippumattomuutta ja puolueettomuutta. Perustuslakivaliokunta katsoi, että nämä näkökohdat on kai-

ken kaikkiaan pyritty säännöstasolla turvaamaan toiminnan luonne huomioon ottaen riittäväällä tavalla ja sääntely ei siten ole perustuslain 124 §:n vastaista. Perustuslakivaliokunta katsoi kuitenkin, että nimenomaisesta riippumattomuusvaatimuksesta luopuminen merkitsee sitä, että alalle on mahdollisesti tulossa nykyiseen verrattuna moninkertainen määrä katsastustoimipaikkoja. Perustuslakivaliokunnan mukaan katsastuksen suorittaminen korjaus- ja huolto-toimintaa harjoittavien yrittäjien toimesta sekä muun muassa alan kiristynyt kilpailutilanne ja muut kaupalliset intressit sisältävät kuitenkin merkittävän riskin siitä, että toiminnassa ei kaikilta osin noudateta puolueettomuutta ja riippumattomuutta takaavia säännöksiä. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta piti lausunnossaan erittäin tärkeänä, että Liikenteen turvallisuusviraston harjoittama katsastustoiminnan seuranta ja valvonta on mahdollisimman tehokasta ja kattavaa. Puolueettomuuden ja riippumattomuuden toteutumista on perustuslakivaliokunnan mukaan syytä arvioida myöhemmässä vaiheessa kokonaisvaltaisesti ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin sääntelyn tarkistamiseksi. Perustuslakivaliokunta piti lausunnossaan tämänkaltaisen sääntelyn yhteydessä tärkeänä myös sitä, että uusille toimijoille tiedotetaan tehokkaasti näiden asemasta ja velvollisuuksista sekä erityisesti hallinnon yleislaeista seuraavista vaatimuksista.

Liikenne- ja viestintävaliokunta toteaa, että katsastustoiminnan luonteesta johtuen on erittäin tärkeää, että sen luotettavuus varmistetaan myös jatkossa. Katsastuksella on merkitystä mm. liikenneturvallisuuden kannalta, vaikka asiantuntijakuulemisessa onkin tuotu esille, että tekniset viat ovat nykyisin ensisijaisena liikenneonnettomuuksien syynä varsin harvoin. Toisaalta on selvää, että hyvin toimiva katsastusjärjestelmä on omiaan vähentämään teknisistä vioista aiheutuvien liikenneonnettomuuksien määrää.

Esityksessä on ehdotettu useita säännöksiä, joilla pyritään osaltaan turvaamaan katsastustoiminnan riippumattomuus ja luotettavuus erityisesti määräaika- ja valvontakatsastuksissa, joi-

den suorittamiseen voisi esityksen mukaan jatkossa saada toimiluvan myös sellainen toimija, joka toimii muutoinkin ajoneuvoalalla. Katsastusluvan myöntämisen edellytyksenä on 1. lakiehdotuksen 7 §:n perusteella muun muassa, että hakijan toiminta on järjestetty siten, ettei hakijan harjoittama muu ajoneuvoihin liittyvä toiminta kuin katsastustoiminta vaikuta katsastuksen lopputulokseen. Esityksen 1. lakiehdotuksen 23 §:n 2 momentin mukaan katsastustoiminta on järjestettävä myös siten, etteivät muut seikat kuin ajoneuvon kuntoon sekä säännösten ja määräystenmukaisuuteen liittyvä arviointi voi vaikuttaa katsastuksen lopputulokseen. Mainittu 23 §:n 3 momentin mukaan, jos katsastustoimipaikalla tarjotaan muita ajoneuvoon liittyviä toimenpiteitä katsastuksen lisäksi, toimipaikalla on oltava saatavissa pelkkä katsastus erillisenä ja erikseen hinnoiteltuna toimenpiteenä.

Lisäksi 23 §:n 3 momentin mukaan katsastus ja muu toimenpide on erotettava ajallisesti ja muutoinkin selvästi toisistaan. Tämä tarkoittaisi säännöksen perustelujen mukaan mm. sitä, että katsastus olisi suoritettava yhtenä kokonaisuena toimenpiteenä eikä ajoneuvoa saisi esimerkiksi korjata välillä katsastustoimenpiteen aikana. Lisäksi katsastustoiminnassa on kyse julkisesta hallintotehtävästä, jossa on sovellettava pääosin ns. hyvän hallinnon säännöksiä, kuten hallintolain (434/2003) esteellisyyssäännöksiä. Ainoa poikkeus näistä hallintolain säännöksistä olisi esityksen 24 §:n mukainen katsastajan oikeus suorittaa ajoneuvon määräaika- ja valvontakatsastus, vaikka hänen työnantajansa on tuonut ajoneuvon maahan tai myynyt sen taikka jota tämän yrityksessä on huollettu tai korjattu. Kyseisellä poikkeuksella mahdollistettaisiin ns. yhden luukun periaatteen toteuttaminen asiakkaan niin halutessa siten, että ajoneuvo voitaisiin esimerkiksi sekä huoltaa että katsastaa yhdellä asiointikerralla. Katsastusluvan haltijan toimipaikassa ei saisi kuitenkaan esityksen perustelujen mukaan määräaika- ja valvontakatsastaa katsastusluvan haltijan tai hänen omistamansa yrityksen omistamia tai hallitsemia ajoneuvoja. Vastaavasti ajoneuvon korjannut tai huoltanut

henkilö ei saisi katsastaa korjaamaansa tai huoltamaansa ajoneuvoa.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentissa on lisäksi säädetty yhdeksi katsastusluvan myöntämisen edellytykseksi hakijan luotettavuus ja 15 §:ssä taas on säädetty katsastajan luotettavuuden edellytyksistä. Lisäksi mainitun 7 §:n 1 momentin 5 kohdan perusteella katsastusluvan hakijalta edellytetään SFS-EN ISO 9001 -standardin mukaista laadunhallintajärjestelmää ja 1. lakiehdotuksen 3 luvussa on säädetty katsastajan ammattitaito- ja koulutusvaatimuksista.

Valiokunnan käsityksen mukaan valvonnan merkitys kasvaisi olennaisesti esityksen mukaisessa katsastustoiminnan järjestämissä. Esityksen mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto valvoo luvanhaltijan katsastustoimintaa ja tekee katsastustoimipaikkoja ja jo tehtyjä katsastuksia koskevia tarkastuksia. Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että jatkossa valvonta kohdistuisi aiempaa enemmän toimiluvan haltijoiden yleisen valvonnan lisäksi myös katsastuksen käytännön toteuttamisen valvontaan.

Valiokunta katsoo asiantuntijakuulemisen ja saamansa selvityksen perusteella, että edellä mainitut katsastustoiminnan riippumattomuutta ja luotettavuutta turvaavat säännökset täydennettynä tehokkaalla valvonnalla pystyvät asianmukaisesti sovellettuna ja toteutettuna turvaamaan katsastustoiminnan yleisen luotettavuuden ja toiminnan muun asianmukaisuuden. Valiokunta korostaa kuitenkin voimakkaasti katsastustoiminnan valvonnan merkitystä säännösten noudattamisen varmistamiseksi ja mahdollisten väärinkäytösten ehkäisemiseksi.

Yksittäishyväksynnän järjestämistä koskevan 2. lakiehdotuksen mukaan yksittäishyväksynnän myöntäjiltä edellytettäisiin kuitenkin jatkossa edelleen nykyisen kaltaista riippumattomuutta. Valiokunta toteaa, että yksittäishyväksynnässä on kyse toimenpiteestä, joka ajoneuvolle suoritetaan vain yhden kerran ja jossa ajoneuvo hyväksytään ylipäätään käytettäväksi liikenteessä. Määräaikaiskatsastuksessa taas kyse on ensisijaisesti ajoneuvon kunnossa pysymisen

varmistamisesta. Rekisteröinti-, muutos- ja kytkentäkatsastukset ovat yksittäishyväksynnän tapaan liikenteeseen hyväksynnän luontoisia toimenpiteitä. Näiden erityiskatsastusten osalta valiokunta pitää tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena edellyttää esityksen mukaisesti pitkälti nykyisten säännösten kaltaista toiminnan riippumattomuutta. Valiokunta pitää hyvänä, että esityksen mukaan edellä mainittuja erityiskatsastuksia suorittavien toimijoiden tulee myös tarjota näiden katsastusten lisäksi saman ajoneuvoluokan määräaikais- ja valvontakatsastuksia, jolloin nykyisen kaltaisia riippumattomia määräaikaiskatsastuspalvelujen tarjoajia olisi tätä kautta jatkossakin markkinoilla. Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että tämä antaa asiakkaille mahdollisuuksia valita itse, millaisia katsastuspalveluja he haluavat käyttää.

Esityksen 5. lakiehdotuksen 59 §:n 2 momentin mukaan ns. katsastuksen jälkitarkastus voitaisiin jatkossa tehdä missä tahansa katsastustoimipaikassa eli tarkastusta ei olisi enää välttämättä tehdä ajoneuvon alkuperäisessä katsastustoimipaikassa. Valiokunta pitää tätä ehdotusta erittäin hyvänä ja asiakkaan näkökulmasta katsastusprosessia joustavoittavana menettelynä.

Katsastustoiminnan valvonta

Esityksen mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto myöntäisi myös jatkossa katsastustoimiluvat ja valvoisi tätä toimintaa koskevien säännösten noudattamista.

Lakiesityksessä on ehdotettu useita säännöksiä, joilla pyritään varmistamaan, että Liikenteen turvallisuusvirastolla on edellytykset hoitaa katsastustoiminnan valvonta riittäväällä tavalla. Esityksen 4. lakiehdotuksen 5 §:n mukaan veronluontoisena maksuna perittävää katsastustoiminnan valvontamaksua korotettaisiin 0,80 eurolla, jolloin viraston valvontaresurssit olisi mahdollista lisätä. Esityksen 1. lakiehdotuksen 40 §:n mukaan virasto voisi käyttää mm. katsastustoimipaikkojen tarkastuksiin ulkopuolisia palveluntuottajia ja lisäksi virastolla olisi myös tehtävien toteuttamisen vaatimat tiedonsaantioikeudet. Katsastusluvan myöntämisen edellytysten täyttyminen olisi esityksen 1. lakiehdotuk-

sen 37 §:n 2 momentin mukaan tarkastettava vähintään viiden vuoden välein. Virasto voisi 1. lakiehdotuksen 6 luvun säännösten perusteella myös tarkastaa katsastetun ajoneuvon uudestaan tai määrätä ajoneuvon valvontakatsastukseen. Katsastusluvan haltijalle voitaisiin antaa 1. lakiehdotuksen 43 §:ssä säädetyin edellytyksin huomautus tai varoitus taikka viime kädessä peruuttaa katsastuslupa määräajaksi tai kokonaan. Katsastajalle taas olisi mahdollista antaa huomautus tai varoitus taikka antaa kielto suorittaa katsastuksia enintään kuuden kuukauden ajaksi.

Valiokunta pitää erityisen tärkeänä, että Liikenteen turvallisuusvirastolle taataan jatkossa riittävät ja laadukkaat resurssit valvonnan toteuttamiseen. Sääntelyn noudattamisen valvonnalla on osaltaan välttämätöntä varmistaa jatkossa, ettei uusi katsastuspalvelujen järjestämistapa aiheuta tarpeettomia lieveilmiöitä tai vaarana katsastustoiminnan asianmukaisuutta. Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille mm. huoli siitä, että ajoneuvoihin saatettaisiin tehdä myös sellaisia korjauksia, joita katsastus välttämättä ei edellyttäisi. Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi eduskunnan lausuman, jossa korostetaan mm. valvonnan tehokkaan ja kattavan toteuttamisen keskeistä merkitystä (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Esityksen 1. lakiehdotuksen 36 §:n mukaan Liikenteen turvallisuusviraston tulee seurata katsastuspalvelujen alueellista tarjontaa, katsastuksesta perittävien maksujen kehitystä ja katsastustoiminnan harjoittamista muutoinkin. Viraston on annettava liikenne- ja viestintäministeriölle vuosittain selvitys seurannan tuloksista. Valiokunta pitää myös esityksen vaikutusten tehokasta seurantaa ja arviointia sekä virasto- että ministeriötasolla erittäin tärkeänä ja ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi tätä koskevan lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotukset 2 ja 3*).

Raskaan- ja kevyen kaluston katsastuksen eriyttäminen

Tällä hetkellä katsastusluvan haltijan tulee pysyä huolehtimaan sekä raskaan että kevyen ajoneuvokaluston katsastuksesta. Kaikista katsastuksista tällä hetkellä kuitenkin ainoastaan noin

6 prosenttia on raskaan ajoneuvokaluston katsastuksia. Nykyinen velvoite on valiokunnan saaman selvityksen mukaan johtanut raskaan kaluston katsastustoiminnassa ylikapasiteettiin, katsastusverkoston päällekkäisyyksiin ja samalla alhaiseen käyttöasteeseen. Lisäksi alalla on jouduttu tekemään käytännössä tarpeettomia laiteinvestointeja. Valiokunta pitää tältä kannalta hyvänä, että esityksen 1. lakiehdotuksen 6 §:n mukaan katsastusluvan voisi jatkossa saada erikseen kevyiden ajoneuvojen katsastuksiin, erikseen raskaiden ajoneuvojen katsastuksiin taikka molempiin.

Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille yhtenä näkemyksenä, että raskaan kaluston katsastuksen tarjoamisen edellä mainitusta pakollisuudesta luopuminen voi johtaa raskaan kaluston katsastusverkoston huomattavaan harvenemiseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan raskaan kaluston katsastuspalvelujen saatavuutta turvaisi jatkossa osaltaan mm. raskaan kaluston korjaamojen mahdollisuus tulla katsastusalueille. Lisäksi raskaiden ajoneuvojen katsastuspalveluiden turvaamiseksi erityisesti haja-asutusalueilla olisi 1. lakiehdotuksen 8 §:n perusteella mahdollista perustaa raskaiden ajoneuvojen katsastustoimipaikka tavanomaista kevyemmin edellytyksin. Raskaan kaluston määräaikaiskatsastuksiin voitaisiin esityksen mukaan myöntää syrjäisimmille seuduille toimilupa, vaikka toimipaikan tilat ja laitteet eivät vähäisiltä osin täytä laissa ja sen nojalla muutoin säädetyjä vaatimuksia. Liikenteen turvallisuusviraston olisi peruutettava tällainen lupa, jos seudulle myöhemmin perustetaan kaikki lupavaatimukset täyttävä katsastustoimipaikka. Peruutetun luvan nojalla saisi kuitenkin harjoittaa toimintaa vuoden ajan sen jälkeen, kun seudulla on aloittanut kaikki laissa asetetut vaatimukset täyttävä katsastustoimipaikka. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan edellä mainituilla poikkeussäännöksillä ei ole tarkoitus muuttaa toimipaikassa suoritettavien katsastusten sisältöä eikä ehdotuksella siten ole valiokunnan käsityksen mukaan liikenneturvallisuutta heikentäviä vaikutuksia. Valiokunta pitää ehdotettua 8 §:n säännöstä tärkeänä raskaiden ajoneuvojen katsastus-

palvelujen alueellisen saatavuuden turvaamisen kannalta. Valiokunta pitää kuitenkin myös olennaisena, että ehdotuksen mahdollistamaa joustonvaraa sovelletaan eri toimijoiden kannalta tasapuolisesti.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että lakia toimeenpantaessa ja lain vaikutusten arvioinnissa varmistetaan raskaan kaluston katsastustoimipaikkaverkoston riittävyys. Raskaan kaluston katsastusverkko ei saa muodostua kohtuuttoman harvaksi, eikä uudistus saa johtaa raskaan kaluston katsastushintojen olennaiseen kohoamiseen. Valiokunta pitää hyvin tärkeänä, että uudistusten jälkeen seurataan tiiviisti raskaan kaluston katsastusverkostossa ja -hinnoissa tapahtuvia muutoksia.

Katsastajien koulutusvaatimukset

Esityksen mukaan katsastajan peruskoulutusvaatimuksena olisi jatkossa insinööri- ja teknikkokoulutuksen rinnalla myös alalle soveltuva erikoisammattitutkinto. Nykyisen sääntelyn perusteella katsastajilta vaaditaan peruskoulutuksena käytännössä insinööritutkintoa. Esityksessä on lähdetty siitä, että myös käytäntöön joiltakin osin ehkä konkreettisemmin keskittyvien ammattitutkintojen kautta tulee olla mahdollista päästä katsastusalalle. Valiokunta pitää tätä kannatettavana. Katsastajilta edellytettäisiin esityksen mukaan peruskoulutuksen lisäksi jatkossakin jatkokoulusta sen varmistamiseksi, että katsastajilla on riittävät tiedot ja taidot katsastusten suorittamiseen.

Asiantuntijakuulemisessa tuotiin esille, että järjestelmän joustavuuden kannalta olisi tärkeää, ettei pääsyä katsastajan tehtäviin kuitenkaan sidottaisi yksittäiseen tutkintoon, tutkintonimikkeeseen tai koulutusohjelmaan, vaan tarvittava osaaminen voitaisiin saavuttaa useammalla eri tavalla. Valiokunta pitää tärkeänä, että katsastajilta vaadittavasta peruskoulutuksesta säädetään riittävän tarkasti lain tasolla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan parhaillaan on kuitenkin vireillä muita koulutusta koskevia säädösvalmisteluhankkeita, jotka on syytä valiokunnan mielestä ottaa huomioon katsastajia koskevassa sääntelyssä jo tässä vaiheessa. Valio-

kunta ehdottaa tästä syystä eräitä jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa yksilöityjä muutoksia esitettyihin koulutusta koskeviin säännöksiin.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että koulutuksella pystytään myös jatkossa huolehtimaan siitä, että katsastusta koskevaa osaamista löytyy riittävästi kaikkien ajoneuvoluokkien erityisvaatimusten mukaisesti.

Eräitä muita näkökohtia

Esityksen mukaan katsastusluvan haltijalla tulisi olla SFS-EN ISO 9001 -standardin mukainen laadunhallintajärjestelmä, jolla pyritään osaltaan varmistamaan, että katsastustoiminnassa noudatetaan asetettuja säännöksiä asianmukaisesti. Esityksen tarkoituksena on, että tämä laadunhallintajärjestelmä toimisi katsastustoimipaikkojen keskeisenä työkaluna niiden päivittäisessä toiminnassa.

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että mikäli katsastustoiminnan riippumattomuusvaatimusta kevennetään esityksen mukaisesti, toiminnan laatuja järjestelmäksi olisi asetettava ISO 17020 -standardin mukainen akkreditoitu laatuja järjestelmä. Esityksen lähtökohtana kuitenkin on, että ISO 9001 -standardin mukainen laadunhallintajärjestelmä on riittävä väline katsastustoiminnan laadun varmistamiseksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ISO 17020 -standardin mukaisen akkreditoitujen järjestelmän kustannukset ovat selkeästi suuremmat ja sen hallinnointi on työläämpää kuin ISO 9001 -standardin mukaisen laadunhallintajärjestelmän. Valiokunta katsoo, että laadunhallintajärjestelmää koskevan standardin tason tiukentaminen heikentäisi erityisesti pienten yritysten mahdollisuuksia tulla katsastusalalle eikä olisi siten omiaan lisäämään palvelutarjontaa ja katsastusalan kilpailua mm. harvaan asutuilla alueilla. Valiokunta katsoo, että asiantuntijakuulemisessa tehty muutosehdotus merkitsisi pienille yrityksille niiden resursseihin nähden suhteellisesti suurempia haasteita kuin isoille yrityksille, mikä voisi vaikuttaa pitkällä aikavälillä katsastusmarkkinoiden keskittymisen lisääntymiseen.

Valiokunta on pohtinut asian käsittelyn yhteydessä myös eräänlaista kiertävän katsastajan toimintamallia, jossa katsastustoiminta perustuisi riippumattomiin katsastustoimipaikkoihin ja niiden lisäksi esimerkiksi kaupallisia korjaamoja kiertävien riippumattomien katsastusmiesten käyttöön. Malli saattaisi mm. edesauttaa katsastuspalvelujen toteuttamista haja-asutusalueilla. Jo voimassa oleva laki mahdollistaa valiokunnan saaman selvityksen mukaan sen, että riippumaton katsastusyrittäjä kiertää paikasta toiseen, mutta yrityksen tulee tällöin hakea erikseen jokaiselle kierrettävälle katsastuspaikalle oma toimilupa. Valiokunta toteaa, että ns. kiertävän katsastajan mallia ei ole ollut mahdollista arvioida riittävän seikkaperäisesti esityksen käsittelyn yhteydessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että mallin hyödyntämismahdollisuudet arvioidaan jatkossa perusteellisesti lain vaikutusten arvioinnin ja valiokunnan ehdottamassa lausumassa tarkoitettua selvityksen yhteydessä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että EU-tasolla on valmisteilla parhaillaan ns. liikennekelpoisuuspaketti, johon kuuluu myös katsastusdirektiivin uudistaminen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nyt käsittelyssä oleva esitys ei ole ristiriidassa valmisteilla olevien EU-säännösten kanssa.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnoissaan huomiota siihen, että nykyisen lainsäädännön perusteella katsastusluvan saanut elinkeinonharjoittaja on saattanut viime aikoina investoida sellaisiin välineisiin — kuten raskaiden ajoneuvojen katsastusvälineisiin, joihin ei enää jatkossa olisi välttämätöntä investoida. Tämä saattaa lausunnon mukaan ainakin yksittäisissä tapauksissa ja paikallisesti vaikuttaa haitallisesti toiminnan kannattavuuteen ja omaisuuden arvoon. Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan elinkeinonharjoittaja ei kuitenkaan voi tällaisessa asetelmassa perustellusti odottaa lainsäädännön pysyvän muuttumattomana eikä sääntely tältä osinkaan ole ongelmallinen perustuslain kannalta. Perustuslakivaliokunta kiinnitti kuitenkin liikenne- ja viestintävaliokunnan huomiota tarpeeseen arvioida, voitaisiinko lain-

säädännön muutosten vaikutuksia tältä kannalta lieventää.

Liikenne- ja viestintävaliokunta toteaa, että se on arvioinut asian käsittelyn yhteydessä perusteellisesti katsastustoimintaa varten tehtyihin investointeihin ja niiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Valiokunta pitää hyvin tärkeänä, että mm. raskaan kaluston katsastustoimintaan tehdyt huomattavat investoinnit eivät vaarannu kohtuuttomasti. Mahdolliset investoinnit on tehty alun perin toimintaan, jossa toimiluvat on myönnetty määräaikaisina viideksi vuodeksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan näiden investointien kuolettamisaika on ollut katsastustoiminnassa tyypillisesti suhteellisen lyhyt. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan olennainen osa katsastustoimijoista on vuokranut raskaan kaluston katsastukseen tarvittavat tilat tai välineet ainakin osittain joltain muulta toimijalta. Lakiehdotuksessa esitetään kohtuullisen pituisia siirtymäaikoja, mutta valiokunta katsoo tästä huolimatta, että myös lain hyväksymisen ja lain voimaan tulon väliin on syytä jättää aikaa vähintään kuusi kuukautta, jotta toimijoilla on riittävästi aikaa valmistautua uudistuksiin. Voimassa olevan lain perusteella toimilupa määräaikaikatsastukseen edellytti aina sekä kevyen että raskaan kaluston välineiden hankkimista, vaikka toimija olisikin tosiasiasa harjoittanut lähinnä kevyen kaluston katsastusta. Jatkossa sen sijaan lupa voitaisiin myöntää joustavasti joko erikseen kevyen kaluston tai raskaan kaluston katsastukseen taikka molempiin. Valiokunnan käsityksen mukaan muutos ehkäisisi jatkossa tarpeettomia investointeja ja olisi tässä suhteessa selkeä parannus aiempaan sääntelyyn verrattuna. Valiokunta pitää tärkeänä, että uudesta sääntelystä tiedotetaan alan toimijoille hyvissä ajoin siten, ettei uusia ja jatkossa mahdollisesti tarpeettomia investointeja enää ennen uuden lain voimaantuloa pääse syntymään.

Muutoksenhakua koskevaan 4. lakiehdotuksen 13 §:ään sisältyy säännös, jonka mukaan valtion puolesta valitusoikeus Liikenteen turvallisuusviraston päätökseen on Liikenteen turvallisuusviraston hallintoasioista vastaavalla johtajalla. Tämä merkitsee sitä, että Liikenteen tur-

vallisuusvirasto voisi valittaa omasta oikaisuvaatimuksen johdosta tekemästään päätöksestä. Perustuslakivaliokunta arvioi kyseistä säännöstä lausunnossaan, päätyi esittämään eräitä muutoksia säännökseen ja toi esille, että viranomaisen toimivaltaa valittaa omasta päätöksestään voidaan pitää edelleen varsin poikkeuksellisena ja perustuslain 21 §:n valossa jossain määrin arveluttavana menettelynä. Liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa kyseisen säännöksen poistamista kokonaan jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa yksilöidyin perustein.

Siirtymäsäännökset ja lain voimaantulo

Esityksen 1. lakiehdotuksen 58 §:n mukaan lain voimaan tullessa voimassa olevat katsastusluvut olisivat voimassa lupien voimassaoloajan loppuun saakka. Jos uuden lain voimaan tullessa voimassa olevan katsastusluvan voimassaolo päättyy aikaisemmin kuin kolmen vuoden kuluttua uuden lain voimaantulosta, luvanhaltija saa jatkaa luvanmukaista katsastustoimintaa kolme vuotta uuden lain voimaantulosta, ilmoitettuaan siitä kirjallisesti Liikenteen turvallisuusvirastolle. Näissä tilanteissa katsastustoimintaa harjoitettaisiin uuden lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää ehdotettuja siirtymäaikaa koskevia säännöksiä riittävinä myös alalla nykyisin toimivien kannalta. Valiokunta pitää lisäksi keskeisenä, että myöskin nykyisillä katsastustoimijoilla on esityksen mukaisesti jatkossa halutessaan tasa-puolinen mahdollisuus lisätä palvelutarjontansa esim. ajoneuvojen korjaamopalveluita.

Esityksen tarkoituksena on, että ehdotetut lait tulevat voimaan vuoden 2014 alussa. Valiokunta kuitenkin korostaa, että mm. nykyisille katsastusmarkkinoiden toimijoille tulee antaa kohtuullinen aika uusien säännösten mukaisiin vaatimuksiin sopeutumiseen. Kuten jo edellä on todettu, valiokunta katsoo, että esityksen hyväksymisen ja lain voimaan tulon välille on kohtuullista jättää aikaa vähintään kuusi kuukautta. Ajoneuvojen yksittäishyväksyntää koskevan lain on valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuitenkin tarkoituksenmukaista tulla voimaan vasta

1.1.2015, koska ajoneuvojen yksittäishyväksyntää koskeva väliaikainen laki on voimassa vuoden 2014 loppuun asti.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

7 §. Katsastustoimiluvan myöntämisen edellytykset. Esityksen 1. lakiehdotukseen sisältyy tietyntaista katsastustoimijoiden itsevalvontaa koskevaa sääntelyä, joka perustuu SFS-EN ISO 9001 -standardin mukaisen laadunhallintajärjestelmän toteuttamiseen ja noudattamiseen.

Esitetty 7 §:n 1 momentin 5 kohdan muotoilu rajoittaa laadunhallintajärjestelmän sertifiointiin katsastustoimipaikkakohtaisesti toteutettavaksi ja voi estää tiukasti tulkittuna sertifiointitoiminnassa valiokunnan saaman selvityksen mukaan yleisesti käytetyn ns. multi site -menetelmän käytön. Multi site -menetelmä tarkoittaa sitä, että mikäli samalla yrityksellä on useita toimipisteitä ja toimipisteet ovat toiminnoltaan vastaavia, niistä voidaan tarkastaa vain tietty osuus. Otannalle on määritetty tietyt minimiarvot, ja otannan on perustuttava sekä satunnaisuuteen että riskiperustaisuuteen.

Valiokunnan näkemyksen mukaan esityksen muotoilu katsastustoimipaikkakohtaisesta sertifiointista voisi merkitä tiukasti tulkittuna sitä, että jokaisella katsastustoimipaikalla tulisi olla oma laadunhallintajärjestelmä ja se olisi sertifioidava jokaiselle toimipaikalle erikseen. Yritysten laadunhallintajärjestelmät on kuitenkin rakennettu yleensä siten, että järjestelmä kattaa laajasti koko yrityksen toiminnan. Jokaisen toimipaikan tarkastaminen erikseen johtaisi monilta osin päällekkäiseen työhön ja ylimääräisiin kustannuksiin.

Jotta laissa edellytettävä sertifiointi olisi mahdollista toteuttaa kustannustehokkaasti niiden toimijoiden kohdalla, joilla on useita samantyyppisiä katsastustoimipaikkoja, valiokunta ehdottaa, että 7 §:n 1 momentin 5 kohdan sanamuotoa muutetaan siten, että sertifiointi voidaan toteuttaa myös ns. multi site -sertifioinnilla.

Valiokunta korostaa, että huolimatta siitä, ettei itse sertifiointiprosessissa tarkasteta erikseen jokaista tietyn luvanhaltijan toimipaikkaa, kaikkien toimipaikkojen tulee noudattaa laissa edellytettyä laadunhallintajärjestelmää.

18 §. Katsastajan peruskoulutus. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille tarve muuttaa esityksen katsastajien koulutusta koskevia säännöksiä siten, että näihin koulutussäännöksiin ei tarvitsisi tehdä muutoksia opetushallinnossa viireillä olevan ammattikorkeakouluja ja koulutusohjelmia koskevan lainsäädännön uudistamishankkeen edetessä. Hallitus antoi ammattikorkeakoulu-uudistuksen ensimmäistä vaihetta koskevan esityksen (HE 9/2013 vp) eduskunnalle helmikuussa 2013, ja eduskunta hyväksyi esityksen kevään 2013 lopulla.

Valiokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella muutoksia 1. ja 2. lakiehdotuksen peruskoulutusta koskeviin säännöksiin. Valiokunta ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 18 §:n 1 momentissa katsastajalta edellytettynä peruskoulutuksena olevan tutkinnon nimenä käytetään ammattikorkeakoulusäännösten mukaista nimitystä tekniikan ammattikorkeakoulututkinto. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan viireillä olevan korkeakoulu-uudistuksen myötä koulutusohjelmista mahdollisesti ollaan luopumassa. Valiokunta ehdottaa, että esityksen säännöksistä poistetaan maininnat siitä, että vaaditun tutkinnon on oltava suoritettu koulutusohjelmassa. Riittävän peruskoulutuksen varmistamiseksi säännöksiin on tarpeen lisätä suoritettaville opinnoille opintojen aiheet sekä vähimmäismäärät. Valiokunta ehdottaa, että vaadittaville perus- ja ammattiopinnoille asetetaan vähimmäisopintopistemäärä, joka valiokunnan saaman selvityksen mukaan vastaa nykyistä riittävien perusopintojen määrää. Valiokunta ehdottaa myös, että vaatimus suoritettavien opintojen kuulumisesta henkilön suorittamaan tutkintoon poistetaan. Edellytetyt 30 opintopisteen opinnot voisivat siten sisältyä henkilön suorittamaan tekniikan ammattikorkeakoulututkintoon, tai ne voitaisiin suorittaa erillisinä opintoina esimerkiksi sellaisen tekniikan ammattikorkeakou-

lutukinnon suorittamisen jälkeen, johon ei ole sisältynyt näitä opintoja. Vaadittavat vähimmäisopinnot voitaisiin siten suorittaa joko kokonaan tai osittain myös erillisinä täydentävinä opintoina. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että 18 §:n 4 momenttiin tehdään 1 momenttia vastaavat koulutusohjelmia koskevat muutokset. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että myös jatkossa pystytään huolehtimaan koulutuksella siitä, että katsastusta koskevaa osaamista löytyy riittävästi kaikkien ajoneuvoluokkien erityisvaatimusten mukaisesti.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan teknillisen oppilaitoksen autotekniikan opintolinjan tai vastaavan teknikkotason samoin kuin insinööritason tutkinnot täyttäisivät edelleen kaikkiin katsastustehtäviin edellytetyn peruskoulutusvaatimuksen, esityksen siirtymäsäännöksen mukaisesti.

19 §. Katsastajan jatkokoulutus. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentissa mainittuja opintojen nimiä muutetaan vastaamaan valiokunnan 18 §:n 1 momenttiin ehdottamia muutoksia.

20 §. Poikkeus peruskoulutusvaatimuksesta. Valiokunta ehdottaa, että pykälää muutetaan vastaamaan valiokunnan 18 §:n 1 momenttiin ehdottamia muutoksia.

31 §. Jatkokoulutusluvan hakeminen. Valiokunta ehdottaa selkeyden vuoksi, että esityksen 1 momentin 5 kohdassa edellytetään koulutusluvahakemuksen liitteeksi yksityiskohtaisen koulutusohjelman sijasta selvitys koulutuksen sisällöstä.

39 §. Katsastustoimipaikan ja koulutuspaikan tarkastukset. Perustuslakivaliokunnan esityksestä antaman lausunnon mukaan valvontatyyppisten tarkastusten sääntelyssä on syytä viitata hallintolain 39 §:n säännöksiin hallintoasian käsittelyyn liittyvässä tarkastuksessa noudatettava menettelystä. Liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa kyseisen viittauksen lisäämistä esityksen 1. lakiehdotuksen 39 §:ään. Hallintolain 39 §:n mukaan viranomaisen on mm. pää-

sääntöisesti ilmoitettava asianosaiselle tarkastuksen aloittamisajankohdasta, asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä tarkastukseen liittyvistä seikoista, tarkastus on suoritettava aiheuttamatta kohtuontta haittaa ja tarkastajan on laadittava tarkastuksesta kirjallinen tarkastuskertomus.

41 §. Katsastetun ajoneuvon tarkastus. Valiokunta kiinnittää huomiota 1. lakiehdotuksen 41 §:n 1 momentin säännökseen, jolla Liikenteen turvallisuusvirastolle ehdotetaan annettavaksi valtuudet pysäyttää ajoneuvo katsastusten valvomiseksi ajoneuvon poistuessa katsastustoitimipaikasta ja tarkastaa ajoneuvo uudestaan. Valiokunta pitää katsastusten valvontaa ja tarkastuksia erittäin tärkeänä lain säännösten noudattamisen varmistamisen kannalta. Valiokunta pitää ehdotettua sanamuotoa kuitenkin liian epä-tarkkana ja katsastuksen asiakkaan kannalta kohtuuttomana. Esityksen sanamuoto näyttäisi mahdollistavan esimerkiksi sen, että ajoneuvo voitaisiin pysäyttää katsastusluvan haltijaan kohdistuvan valvonnan toteuttamiseksi vielä varsin myöhään katsastuksen jälkeen eli esimerkiksi katsastustoitimipaikalta pois johtavalla läheisellä tiellä. Valiokunta katsoo, että säännöksessä tarkoitettujen tarkastusten tarkoituksen kannalta on riittävää, että tarkastuksia kohdistetaan sellaisiin ajoneuvoihin, jotka ovat vielä selkeästi katsastustoitimipaikassa.

Valiokunta ehdottaa näin ollen, että 41 §:n 1 momenttia muutetaan siten, että ajoneuvo voitaisiin pysäyttää vain silloin, kun ajoneuvo vielä on katsastustoitimipaikassa. Liikenteen turvallisuusviraston virkamies voisi siten pysäyttää ajoneuvon ainoastaan ennen sen poistumista katsastuspaikasta. Valiokunta korostaa, että Liikenteen turvallisuusviraston tulee antaa tarkastuksen toteuttamisesta yksittäisille tarkastuksen suorittajille selkeät toimintaohjeet ja kyseinen menettely tulee toteuttaa mahdollisimman riipeästi ja muutoinkin siten, että uudelleen tarkastettavan ajoneuvon kuljettajalle aiheutuu tilanteesta mahdollisimman vähän vaivaa.

56 §. Tarkemmat säännökset. Esityksen 1. lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan laadunhallintajärjestelmässä on otettava huomioon katsastustoiminnalle säädetyt ja määrätty vaatimukset. Valiokunta katsoo, että asiasta on tarpeen antaa tarkempia alemman asteisia säännöksiä, ja ehdottaa näin ollen, että esityksen 56 §:ään lisätään valtuus antaa liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella myös laadunhallintajärjestelmästä tarkempia säännöksiä.

2. lakiehdotus

13 §. Yksittäishyväksyjän peruskoulutusvaatimukset. Valiokunta ehdottaa, että yksittäishyväksyjältä edellytettävää peruskoulutusta koskevaa vaatimusta muutetaan vastaamaan valiokunnan 1. lakiehdotuksen 18 §:n 1 momenttiin ehdottamia muutoksia.

4. lakiehdotus

13 §. Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakua koskevaan 4. lakiehdotuksen 13 §:ään sisältyy säännös, jonka mukaan valtion puolesta valitusoikeus Liikenteen turvallisuusviraston päätökseen on Liikenteen turvallisuusviraston hallintoasioista vastaavalla johtajalla. Tämä merkitsee sitä, että Liikenteen turvallisuusvirasto voisi valittaa omasta oikaisuvaatimuksen johdosta tekemästään päätöksestä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan perustuslakivaliokunta on jo aiemmin katsonut, että viranomaisen mahdollisuus heti päätöksen tehtyään riitauttaa oma päätöksensä hakemalla siihen muutosta on omiaan heikentämään asian käsittelyn asianmukaisuutta sekä viranomaisen riittävään selvittämiseen ja valmisteluun liittyvää päätöksentekoa. Ehdotuksessa valtion valitusoikeus on sinänsä asianmukaisesti rajattu tilanteisiin, joissa asian saattaminen tuomioistuimen ratkaistavaksi on oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi tärkeätä. Perustuslakivaliokunnan mukaan muutoksenhakuoikeus olisi kuitenkin asianmukaista osoittaa jollekin muulle kuin päätöksen tekevän viranomaisen palveluksessa toimivalle virkamiehelle. Perustuslakivaliokun-

nan lausunnon mukaan viranomaisen toimivaltaa valittaa omasta päätöksestään voidaan pitää varsin poikkeuksellisenä ja perustuslain 21 §:n valossa jossain määrin arveluttavana menettelynä.

Liikenne- ja viestintävaliokunta katsoo, että edellä mainittu viranomaisen muutoksenhakua koskeva säännös on poikkeuksellinen. Vastavasti muotoiltua säännöstä lentoliikenteen valvontamaksusta annetussa laissa (1249/2005) ei ole valiokunnan saaman selvityksen mukaan käytetty kertaakaan. Valiokunta ehdottaa, että perustuslakivaliokunnan perustuslain 21 §:n kannalta jossain määrin arveluttavana pitämä muutoksenhakua koskeva säännös poistetaan. Mahdollisissa ongelmatilanteissa on tarvittaes-

sa käytettävissä tavanomaiset viranomaisten virheellisten päätösten korjaamista ja muutoksenhakua koskevat menettelyt.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että 3. ja 5. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

*että 1., 2. ja 4. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (**Valiokunnan muutosehdotukset**) ja*

*että hyväksytään kolme lausumaa (**Valiokunnan lausumaehdotukset**).*

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

ajoneuvojen katsastustoiminnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku	7 §
Yleiset säännökset	<i>Katsastusluvan myöntämisen edellytykset</i>
1—3 § (Kuten HE)	Määräaikais- ja valvontakatsastuksiin oikeutavan katsastusluvan myöntämisen edellytyksenä on, että:
2 luku	(1—4 kohta kuten HE)
Katsastuslupa	5) hakija pystyy varmistamaan toiminnan riittävän korkean laadun ja hakijalla on laadunhallintajärjestelmien vaatimuksia koskevan standardin SFS-EN ISO 9001:2008 tai tätä uudemman kyseisen standardin mukaan akkreditoidun sertifiointielimen (<i>poist.</i>) sertifioima <i>hakijan katsastustoimipaikat kattava</i> riittävän laaja laadunhallintajärjestelmä; laadunhallintajärjestelmässä on otettava huomioon katsastustoiminnalle säädetyt ja määrätyt vaatimukset;
4—6 § (Kuten HE)	

(6—12 kohta kuten HE)
(2—4 mom. kuten HE)

8—14 §
(Kuten HE)

3 luku

Katsastustoiminnasta vastaavaa henkilöä ja katsastajaa koskevat vaatimukset

15—17 §
(Kuten HE)

18 §

Katsastajan peruskoulutus

Määräaikais- ja valvontakatsastuksia suoritavalta katsastajalta edellytetään peruskoulutuksena vähintään:

1) (*poist.*) tekniikan ammattikorkeakoulututkintoa ja vähintään 30 opintopistettä joko ammattikorkeakoulun ajoneuvotekniikan perus- ja ammattiopintoja tai ammattikorkeakoulun muita soveltuvia konetekniikan perus- ja ammattiopintoja;

(2 ja 3 kohta kuten HE)

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Opetus- ja kulttuuriministeriötä ja Opetushallitusta kuultuaan Liikenteen turvallisuusvirasto antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset siitä, mitkä:

1) *perus- ja ammattiopinnot* katsotaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuiksi muiksi soveltuviksi *konetekniikan perus- ja ammattiopinnoiksi*;

(2—4 kohta kuten HE)

19 §

Katsastajan jatkokoulutus

(1 mom. kuten HE)

Pääsyvaatimuksena 1 momentissa tarkoitetun määräaikaikatsastuskoulutuksen kevyiden ajoneuvojen koulutusjaksolle on ajoneuvoalan korjaamokokemus tai *vastaava* kokemus. Ammatti-

korkeakoulun *ajoneuvotekniikan perus- ja ammattiopintojen* lisäksi tätä kokemusta edellytetään kuusi kuukautta, muiden soveltuvien ammattikorkeakoulun *konetekniikan perus- ja ammattiopintojen* lisäksi kaksitoista kuukautta sekä erikoisammattitutkinnon tai ammattitutkinnon lisäksi kolme vuotta.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

20 §

Poikkeus peruskoulutusvaatimuksesta

Henkilö täyttää 18 §:ssä tarkoitetun katsastajan peruskoulutusvaatimuksen, jos hän on suorittanut vähintään 30 opintopistettä tekniikan ammattikorkeakoulututkinnon opintovaatimukseen kuuluvia 18 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja joko ajoneuvotekniikan perus- ja ammattiopintoja tai muita soveltuvia konetekniikan perus- ja ammattiopintoja. Poikkeus on voimassa 2 vuotta kevyiden ajoneuvojen määräaikaikatsastuskoulutukseen liittyvän loppukokeen suorittamisesta.

21 §
(Kuten HE)

4 luku

Katsastusten suorittamisen yleiset vaatimukset

22—28 §
(Kuten HE)

5 luku

Jatkokoulutuslupa

29 ja 30 §
(Kuten HE)

31 §

Jatkokoulutusluvan hakeminen

Jatkokoulutuslupaa haetaan kirjallisesti Liikenteen turvallisuusvirastolta. Hakemukseen on liitettävä:

(1—4 kohta kuten HE)

5) *selvitys koulutuksen sisällöstä*, josta käyvät ilmi opetettavat asiat ja niiden aikataulu sekä opetusmenetelmät;

(6 ja 7 kohta kuten HE)

(2 ja 3 mom. kuten HE)

32—35 §
(Kuten HE)

6 luku

Valvonta

Toiminnan asianmukaisuuden valvonta

36—38 §
(Kuten HE)

39 §

Katsastustoimipaikan ja koulutuspaikan tarkastukset

Liikenteen turvallisuusvirastolla on oikeus tehdä tässä laissa tarkoitettujen valvontatehtävien hoitamiseksi tarvittavia tarkastuksia paikoissa, joissa harjoitetaan katsastusluvassa tai *jatkokoulutusluvassa* tarkoitettua toimintaa. Luvan haltija on velvollinen järjestämään olosuhteet sellaisiksi, että tarkastus voidaan tehdä. Tarkastuksia ei saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. *Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään.*

40 §
(Kuten HE)

41 §

Katsastetun ajoneuvon tarkastus

Katsastustoimipaikan katsastustehtävien valvomiseksi Liikenteen turvallisuusvirasto saa heti katsastuksen jälkeen suorittaa ajoneuvolle katsastusta vastaavan tarkastuksen tai osan siitä. Tarkastuksen suorittamiseksi Liikenteen turvallisuusviraston virkamies saa pysäyttää ajoneuvon *ennen sen poistumista* katsastustoimipaikalta. *Tarkastus tulee suorittaa siten, että siitä aiheutuu uudelleen tarkastettavan ajoneuvon kuljettajalle mahdollisimman vähän vaivaa.*

(2—4 mom. kuten HE)

42—47 §
(Kuten HE)

7 luku

Erinäiset säännökset

48—55 §
(Kuten HE)

56 §

Tarkemmat säännökset

(1 mom. kuten HE)

Tarkempia säännöksiä katsastusluvan myöntämisen edellytyksistä ja *laadunhallintajärjestelmästä sekä* katsastustoimipaikalla säilytettävistä asiakirjoista voidaan antaa liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella.

8 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

57 ja 58 §
(Kuten HE)

2.

Laki**ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku	Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa tarkempia määräyksiä (<i>poist.</i>) siitä (<i>poist.</i>):
Yleiset säännökset	1) mitkä perus- ja ammattiopinnot katsotaan 1 momentissa tarkoitetuiksi muiksi soveltuviksi konetekniikan perus- ja ammattiopinnoiksi;
1—3 § (Kuten HE)	2) mitkä teknikkotason tutkinnot katsotaan 2 momentissa tarkoitetuiksi vastaaviksi teknikkotason tutkinnoiksi.
2 luku	
Yksittäishyväksynnän järjestäminen	14—17 § (Kuten HE)
4—8 § (Kuten HE)	4 luku
3 luku	Yksittäishyväksyntätoimintaa koskevat vaatimukset
Yksittäishyväksynnän myöntäjää koskevat vaatimukset	18—21 § (Kuten HE)
9—12 § (Kuten HE)	5 luku
13 §	Yksittäishyväksyntätoiminnan valvonta
<i>Yksittäishyväksyjän peruskoulutusvaatimukset</i>	22—30 § (Kuten HE)
Yksittäishyväksyjältä edellytetään peruskoulutuksena vähintään (<i>poist.</i>) tekniikan ammattikorkeakoulututkintoa ja vähintään 30 opintopistettä joko ammattikorkeakoulun ajoneuvotekniikan perus- ja ammattiopintoja tai ammattikorkeakoulun muita soveltuvia konetekniikan perus- ja ammattiopintoja. (2 mom. kuten HE)	6 luku
	Erinäiset säännökset
	31—35 § (Kuten HE)

7 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset36 ja 37 §
(Kuten HE)**4.****Laki****katsastustoiminnan valvontamaksusta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku	13 §
Yleiset säännökset	<i>Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen</i>
1—4 § (Kuten HE)	Liikenteen turvallisuusviraston oikaisuvaatimuksen johdosta tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. (<i>Poist.</i>)
2 luku	
Katsastustoiminnan valvontamaksun määrääminen ja kanto	14—16 § (Kuten HE)
5—9 § (Kuten HE)	4 luku
	Erinäiset säännökset
3 luku	17 ja 18 § (Kuten HE)
Oikaisu ja muutoksenhaku	
10—12 § (Kuten HE)	

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että katsastustoiminnan valvonta ja valvonnan resurssit järjestetään jatkossa mahdollisimman tehokkaasti ja kattavasti lain säännösten noudattamisen varmistamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erittäin tiiviisti. Erityisen tärkeää on seurata ja arvioida katsastustoiminnan puolueettomuuden, riippumattomuuden ja muun asianmukaisuuden turvaamiseen liitty-

vien säännösten noudattamista ja vaikutuksia, markkinoiden sekä alueellisen palvelutarjonnan ja hintojen kehittymistä sekä raskaan liikenteen katsastusverkoston riittävyttä. Tarvittaessa tulee ryhtyä toimenpiteisiin sääntelyn tarkistamiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että lain tavoitteiden toteutumisesta, lain vaikutuksista sekä mahdollisista lain muutostarpeista tulee toimittaa kattava selvitys liikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä.

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kalle Jokinen /kok
vpj. Osmo Kokko /ps
jäs. Mikko Alatalo /kesk
Markku Eestilä /kok
Ari Jalonen /ps
Jukka Kopra /kok (osittain)
Merja Kuusisto /sd
Suna Kymäläinen /sd (osittain)
Raimo Piirainen /sd

Janne Sankelo /kok
Eila Tiainen /vas
Ari Torniainen /kesk
Reijo Tossavainen /ps
Oras Tynkkynen /vihr (osittain)
Mirja Vehkaperä /kesk
vjäs. Heikki Autto /kok (osittain)
Arto Satonen /kok (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula.